CD-recensie

© Aart van der Wal, november 2025

Longing

Webern: Langsamer Satz
Bartók: Strijkkwartet nr. 1 in a, Sz 40
Britten: Strijkkwartet nr.1 in D, op. 25

Animato Quartet (Inga Våga Gaustad, Tim Brackman, Elisa Karen Tavenier en Pieter de Koe)
Challenge Classics CC720035 • 68' •
Opname: april & juli 2025, Sint-Pieterskerk, Maasmechelen (B)

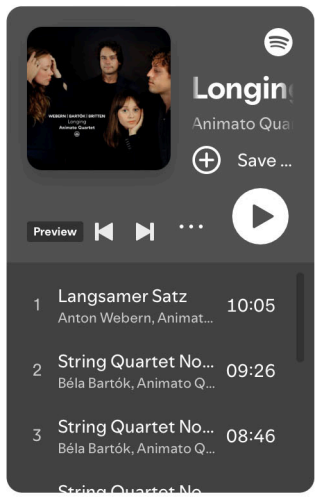

Men vergisse zich niet: Anton Weberns *Langsamer Satz* dateert uit 1905 en bevindt zich idiomatisch nog op grote afstand van het hypergecondenseerde (menigeen zal zeggen: abstracte) idioom waarmee hij later de Tweede Weense School zou verrijken.

In dit laat-romantische werk (Gerard Schwarz arrangeerde het in 1984 voor strijkorkest) klinken de echo's van Brahms, Wagner en Mahler weliswaar door, maar toch wist Webern al een eigen toon te treffen, gevat in een intieme, haast pastorale klankwereld waarin iedere melodische lijn met zorg wordt gevormd en omringd. Onwillekeurig doet het stuk denken aan Schönbergs *Verklärte Nacht* (1899), als verwante expressieve eruptie vol chromatische gloed.

De *Langsamer Satz* werd pas in de jaren zestig herontdekt en gepubliceerd en biedt een fascinerende kijk in de 'kiemkamer' van een componist die zich later zou ontpoppen tot een van de meest radicale vernieuwers van de twintigste eeuw.

Van een geheel andere orde, maar niet minder persoonlijk, is Béla Bartóks driedelige Eerste strijkkwartet (hier nog in de duidelijk herkenbare toonsoort van a-klein), voltooid in 1909. In dit werk resoneert zijn liefde voor de violiste Stefi Geyer, dezelfde muze aan wie hij zijn Eerste vioolconcert opdroeg. Het kwartet verbeeldt een emotioneel traject dat velen zullen herkennen: die van pijn en (veel) liefdesverdriet naar hoop die uitblust en transformeert naar berusting. Het openingsdeel, Lento, wordt getekend door een elegische somberheid, terwijl als contrast het daaropvolgende Allegretto, terecht opgevat als scherzo, wordt gedreven door de dansante ritmiek die de Hongaarse volksmuziek als onderstroom voelbaar maakt. De finale, Allegro vivace, vormt voor elk kwartet een ware lakmoesproef door de uitbarsting van exuberante ritmische energie, het virtuoze wisselspel en de complexe stemvoering. De in dit deel verankerde spontaniteit sneuvelt al snel als speltechnisch niet alle zeilen (kunnen) worden bijgezet.

Benjamin Britten componeerde drie strijkkwartetten die uitmunten in vormbeheersing, helderheid van architectuur en een uiterst verfijnd gevoel voor thematische ontwikkeling. Zijn laatste kwartet wordt algemeen beschouwd als spiritueel testament en niet alleen daardoor verwant aan Beethovens late concepties in hetzelfde genre. Maar ook het Eerste strijkkwartet , ontstaan in 1941 – het laatste belangrijke werk uit Brittens Amerikaanse periode – getuigt al van een opmerkelijke rijpheid in dit buitengewoon lastige domein. De invloed van Beethoven is opnieuw onmiskenbaar, maar Britten heeft zijn eigen palet gevonden: als ware het een klanklaboratorium waarin kleur, textuur en transparantie elkaar in evenwicht houden. De fijnzinnige pizzicato-effecten, de uitgelezen timbres en de fantasierijke stemvoering verraden een componist die het strijkkwartet al tot in zijn vezels kende. Zijn bewondering voor Purcell klinkt even subtiel door in de thematische opbouw en harmonische verfijning als zijn ervaring als altviolist. Dit is muziek die als het ware ademt vanuit de instrumenten zelf.

En dan is er het Animato Quartet – Inga Våga Gaustad, Tim Brackman, Elisa Karen Tavenier en Pieter de Koe – dat met dit ook wat betreft het programma (een strijkkwartet van Alexander Zemlinsky had overigens ook prima gepast) verre van alledaagse zijn debuut maakt. Een debuut? Waarachtig! Want wat men hier hoort doet er geenszins aan denken, zo weergaloos is dit spel, van begin tot eind. Rijk geschakeerde en tevens idiomatische vertolkingen met een verzengende stuwkracht die menige maatstreep als sneeuw voor de zon doet verdwijnen. Tegelijkertijd ontbreekt elke zweem van overprojectie: elk detail, elke nuance, elke gestiek vindt als vanzelf zijn plaats in dit volmaakt uitgebalanceerde geheel. Ook de lange melodielijnen (*Langsamer Satz*, het Lento in Bártoks Strijkkwartet) worden subliem uitgewerkt. De intensiteit is menigmaal om te snijden, de lyriek gloedvol, doorleefd en vervuld van een verfijnde beheersing. Deze jonge musici musiceren met een bijna vanzelfsprekende autoriteit.

En de opname? Guido Tichelman zorgde voor demonstratiekwaliteit – helder, ruimtelijk perfect gedoseerd en met een ideale balans tussen de vier stemmen. Kortom, een fantástisch debuut, in alle denkbare opzichten.